

Päihderiippuvuuden arviointi, ajokelpoisuus ja ajokorttiseuranta

Julkaistu 29.9.2015

Tieliikennelain mukaan poliisi myöntää ajo-oikeuden hakijalle, joka täyttää asetuksella säädetyt terveysvaatimukset ja jota ei alkoholin tai muun huumausaineen väärinkäytön vuoksi pidetä liikenteelle vaarallisena kuljettajana. Vuonna 1996 voimaan tullessa ajokorttidirektiivissä kiinnitetään erityistä huomiota päihteiden käyttöön ajoterveyttä arvioitaessa. Ohjeita on tarkennettu ja täsmennetty tämän jälkeen laadun ja luotettavuuden lisäämiseksi. Ajoterveysvaatimukset eivät täyty, jos henkilöllä on päihderiippuvuus, joka olennaisesti heikentää hänen kykyään toimia ajoneuvon kuljettajana tai hän on alkoholin/muun huumausaineen jatkuvan väärinkäytön vuoksi liikenteelle vaarallinen. Lääkärillä on poliisille ilmoitusvelvollisuus, jos asiakas on päihderiippuvuutensa vuoksi pysyvästi tai pysyväisluonteisesti kyvytön ajamaan.

Poliisi voi pyytää lääkärin arviota asiakkaan päihteidenkäytöstä ja mahdollisesta päihderiippuvuudesta mm. rattijuopumusten, päihteidenkäytöstä johtuvien putkapäätysten tai muun sellaisen poliisin tietoon tulleen tapahtuman vuoksi, johon päihteet liittyvät oleellisesti. Huuhausaineiden osalta poliisi pyytää arviota usein jo ensimmäisen merkinnän jälkeen. Asiakkaan tulee huomioida riittävän ajoissa poliisin kirjallisesta pyynnöstä ilmenevä aikaraja, jonka aikana lääkärintodistus on toimitettava. Päihderiippuvuuden arviointiin on varattava vähintään 2–3 kuukautta. Mikäli lääkärintodistusta ei toimiteta määräaikaan mennessä, asiakas voi menettää ajo-oikeutensa. Poliisin ajokorttitoimistosta voi tiedustella omaan tapaukseen liittyviä vaatimuksia ajo-oikeusasianssa.

Arviointi suoritetaan STM:n lääkäreille antamien ohjeiden mukaan. Arvion voi tehdä perusterveyshuollossa, päihdeyksiköissä (esim. A-klinikka) tai yksityisellä lääkäriasemalla. Lääkäri voi myös ohjata asiakkaan erikoislääkärin tai päihdelääketieteen erityispätevyuden omaavalle lääkärille. Huuhausaineiden tai lääkkeiden käytön ja ammattikuljettajan ajokorttiseuranta suositellaan suoritettavaksi aina päihdehoitoihin erikoistuneessa yksikössä.

Luotettavan arvion tekeminen vaatii useamman käynnin, mikä liittyy myös asiakkaan oikeusturvaan. Päihderiippuvuuden arvioinnissa käytetään ICD-10:n mukaisia diagnostisia kriteereitä. Tavallisesti käyntejä on yhteensä kolme jaksottuen n. 3–4 viikon välein. Seurantaan vaikuttaneet syyt ilmenevät poliisin määräyksestä, jonka poliisi on toimittanut asiakkaalle. Käynneillä selvitetään päihteiden käyttöhistoriaa, nykytilaa, arviointiin johtaneita syitä, psyykkistä vointia ja mm. lääkitystä. Alkoholinkäyttöä pyritään kartoittamaan mm. Audit-, OCDS- ja Drinkl-kyselytesteillä, joissa asiakas vastaa monivalintatehtävän tapaan omaa alkoholinkäyttöään koskeviin kysymyksiin. Alcometri-puhallutuksilla mitataan veren alkoholipitoisuus. Laboratoriokokeilla varmistetaan saatu päihdeanamneesi luotettavuuden lisäämiseksi. Laboratoriokokeisiin kuuluu pienen verenkuvan tutkimus (erityisesti E-MCV=punasolujen ka. koko) lisäksi maksatutkimuksia (S-GT, Asat, Alat) sekä alkoholinkäytön suurkulutus merkkiaine S-CDT. Virtsan päihdeseulalla kartoitetaan asiakkaan lääk- ja huuhausaineiden käyttöä. Nämä tutkimukset yhdessä antavat luotettavan kuvan asiakkaan päihteiden käytöstä.

Keskusteluissa annetaan tietoa päihteisiin liittyvistä seikoista ja pyritään myös vaikuttamaan asiakkaan päihteiden käyttöön sekä liikennekäyttäytymiseen. Päihdehoitoa on ehdotettava aina kun ajoluvan haltijan todetaan olevan päihderiippuvainen. Mini-interventio on tärkeä varhaisen puuttumisen menetelmä silloin, kun riippuvuutta ei vielä ole, mutta riski siihen on nähtävissä. Arviointijakso kuitenkin keskittyy tutkimukseen mahdollisesta päihderiippuvuudesta ja se on muistettava erottaa varsinaisesta päihdehoidosta. Arvioinnin tekevät yhdessä päihdealan perehtyneet lääkäri ja sairaanhoitaja.

Arviointijakson viimeisellä käynnillä lääkäri kokoaa saamansa tiedon verikoe- ja seulatutkimuksineen. Lausunnon lääkäri voi kirjoittaa toistaiseksi voimassaolevana, kielteisenä tai määräaikaisena. Kielteisessä lausunnossa lääkäri on arvioinut, että terveysvaatimukset eivät täyty arviointijaksolla. Uusi arviointi on mahdollista suorittaa noin 6 kk:n kuluttua, mikäli asiakkaan tilanne on oleellisesti parantunut. Määräaikaisen lausunnon saadessaan asiakkaan tulee toimia lääkärin ohjeiden mukaan, jotta puoltava lausunto voidaan määräajan jälkeen laatia. Lääkäri voi myös ottaa esille ajokorttiluokan alentamisen ammattiajokortti-ryhmästä 2 ryhmään 1.

Juha Mursula

Psyko-terapeutti, esh

A-klinikkasäätiö

link

Lähteet ▶

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-liikenne/paihderiippuvuuden-arviointi-ajokelpoisuus-ja-ajokorttiseuranta>